

УДК 81'373.23

Ю. І. Дідур

Одеський національний економічний університет

Одеса

**СЕМАНТИЧНІ ГЕШТАЛЬТИ АСОЦІАТИВНОГО ПОЛЯ ЕРГОНІМА
ВЕРХОВНА РАДА**

Семантичні гештальти асоціативного поля ергоніма Верховна рада. Дідур Ю. І. Статтю присвячено опису результатів вільного асоціативного експерименту з встановленням відповідних семантичних гештальтів асоціативного поля ергоніма Верховна Рада.

Ключові слова: когнітивна ономастика, ергонім, вільний асоціативний експеримент, асоціативне поле, семантичний гештальт асоціативного онімічного поля.

Семантические гештальты ассоциативного поля эргонима Верховная Рада. Дидур Ю. И. Статья посвящена описанию результатов свободного ассоциативного эксперимента с установлением соответствующих семантических гештальтов ассоциативного поля эргонима Верховная Рада.

Ключевые слова: когнитивная ономастика, эргоним, свободный ассоциативный эксперимент, семантический гештальт ассоциативного ономастического поля.

Semantic gestalts of the associative field of the ergonym Supreme Council. Didur Yu. I. The present article is dedicated to the analysis of the results of the free associative experiment with the establishment of the corresponding semantic gestalts of the associative field of the ergonym Supreme Council.

Key words: cognitive onomastics, ergonym, free associative experiment, semantic gestalt of the associative field.

Асоціативне поле пропріальних одиниць почало привертати особливу увагу дослідників у останнє десятиріччя [2; 3; 6; 9 та ін.], але спеціальної уваги ергонімній лексиці досі приділено не було, що й зумовлює актуальність даної розвідки, яку виконано у руслі когнітивної ономастики. Метою цієї статті є встановлення семантичних гештальтів ергонімичного асоціативного поля, які виокремлено під час аналізу результатів вільного асоціативного експерименту. Об'єктом дослідження послуговувала ергонімна лексика, тобто власні назви об'єднань людей, предметом – асоціати до стимулу *Верховна Рада*.

Базовим терміном статті є **гештальт**, який був уведений Г. фон Еренфельсом та М. Вертгеймером спочатку до психології та значно пізніше Дж. Лакоффом до когнітивної лінгвістики. О. О. Селіванова дефінує **гештальт**, як «константний цілісний складник свідомості, що існує у вигляді фігур, структур, образів і формується через прагнення до структурування поля сприйняття» [7 : 84]. Теорія лінгвістичних гештальтів була створена Дж. Лакоффом для того, щоб «дослідити мову у проекції на досвід людини, а людину описати на підставі її мови» [7 : 84]. Дж. Лакофф стверджує, що на загальному рівні все пізнається холістично, «як єдиний гештальт» [10 : 33], тобто думки, сприйняття, емоції, процеси пізнання, моторна діяльність та мова організуються за допомогою **лінгвістичних гештальтів** – структур цілісних, які складаються з частин, але їх не можна звести до сукупності цих частин [4].

На думку Н. С. Сергієвої, неоднорідність асоціативних зв'язків у асоціативно-вербальній сітці дозволяє виокремити «ядро ментального лексикону» чи «ядро мовної свідомості» [8]. **Асоціативний гештальт** виявляється, коли «асоціати семантично тяжіють до певних характеристик, природно групуючись навколо кількох (зазвичай частотних у асоціативній статті) реакцій, що означають (називають) певний набір мисленнєвих образів – концептів» [5 : 119]. З усього сказаного виходить, що гештальт – це ментальний образ, який є віддзеркаленням світу, фрагмент образу світу, лінгвістичний

гештальт – мовне втілення фрагмента мовної картини світу, а асоціативний гештальт – фрагмент концептуальної картини світу.

Ю. М. Караулов розробив методику розподілу асоціативного поля на семантичні гештальти, тобто фрагменти мовної картини світу [1]. Ця методика знайшла свій розвиток у розробках В. Ю. Неклесової [6] та Г. В. Ткаченко [9], які екстраполювали її на дослідження хрононімів та хремотонімів. Таким чином, встановлення **семантичних гештальтів асоціативного онімного поля (СГАОП)** дає можливість проаналізувати етнічну картину світу та встановити механізми й наслідки процесів концептуалізації та категоризації її онімічної складової.

Нами було проведено вільний асоціативний експеримент зі 100 інформантами. Кожен з них надав одну реакцію на стимул-ергонім *Верховна Рада*. Під час аналізу асоціатів до аналізованого стимулу було виокремлено чотири типи семантичних гештальтів, а саме: **негативне, переважно суспільне явище, група аморальних людей, зрада, тварини**. Перше місце за частотністю посідає гештальт **негативне явище** (22 реакції), який в узагальненій формі характеризує стимул: *г*вно* (5), *бардак* (4), *базар* (2), *болото* (2), *провокація*, *зло*, *тупість*, *хаос*, *корупція*, *щось нецензурне та жиром заплиле*, *морок*, *даремність*. Оскільки саме у цей час в Україні відбувається становлення громадського суспільства, реакції мають дуже емоційний характер, інколи навіть інвективний. Друге місце належить гештальту **група аморальних людей** (18 реакцій): *шахраї* (4), *банда* (2), *ідіоти* (2), *ледарі* (2), *бандити*, *дармоїди*, *збрід*, *кнопкодави*, *мудаки*, *негідники*, *головотяпи*, *уроди*. Третім за частотністю виокремлено гештальт **зрада** (12 реакцій): *зрада* (7), *(В)верховна* (3)*зрада* (3), *зрада України й народу*, *зрадники*. Останнє, четверте місце посідає семантичний гештальт **тварини** (7 реакцій): *стадо* (2), *ледачі свині*, *козліні рога*, *олені*, *термітник*, *зоопарк*. Інші поодинокі реакції відносяться до периферії семантичного поля аналізованого асоціату. Загальне співвідношення

семантичних гештальтів даного ергоніма можемо унаочнити у наступній діаграмі:

Таким чином, можемо висновувати, що семантичні гештальти асоціативного поля ергоніма *Верховна Рада* мають суто негативне забарвлення. Перший та другий гештальти є суто онтологічними, бо реципієнти намагалися осмислити соціальну роль власне органа влади. Гештальти **зрада** та **тварини** мають метафоричний характер з яскравим оцінним компонентом, особливо це стосується зоосемічних асоціатів. В українській мовній свідомості верховний законодавчий орган країни представлено як негативне явище, група людей з негативними якостями, уподібнюється тваринам та несе інтенсивне негативне емоційно-оцінне забарвлення.

У подальших розвідках планується проведення аналогічних експериментів з носіями англійської та російської мов для встановлення СГАОП ергонімів на позначення верховних законодавчих органів Великобританії та Росії з подальшим порівнянням отриманих результатів.

Список літератури

1. Караулов Ю. М. Показатели национального менталитета и ассоциативно-вербальной сети / Ю. Н. Караулов // Языковое сознание и образ мира. – М., 2000. – С. 191-206.
2. Карпенко О. Ю. Когнітивна ономастика як напрямок пізнання власних назв : дис. д. філол. наук : 10.02.15 / Карпенко Олена Юріївна. – Київ, 2006. – 416 с.
3. Ковалевська Т. Ю. Класифікаційні ознаки онімних асоціатів / Т. Ю. Ковалевська // Записки з ономастики. – Одеса : Астропринт, 2002. – Вип. 6. – С. 37-43.
4. Лакофф Дж. Лингвистические гештальты // http://www.classes.ru/grammar/155.new-in-linguistics-10/source/worddocuments/_19.htm.
5. Марковина И. Ю., Данилова Е. В. Специфика ассоциативного сознания русских и американцев: опыт построения «ассоциативного гештальта» текстов оригинала и перевода / И. Марковина, Е. Данилова // Языковое сознание и образ мира: под ред. Н. В. Уфимцевой. – М., 2000. – С. 116-132.
6. Неклесова В. Ю. Когнітивна природа власних назв на позначення часу: дис. к. філол. наук : 10.02.15 / Неклесова Валерія Юріївна. – Одеса, 2010. – 230 с.
7. Селіванова О. О. Лінгвістична енциклопедія / О. О. Селіванова. – Полтава : Довкілля-К, 2010. – 844 с.
8. Сергиева Н. С. Семантический гештальт и ядро языкового сознания русских. / Н. С. Сергиева // Вестник Южно-Уральского государственного университета. Серия: социально-гуманитарные науки. – 2006. – Вып.: 2 (57). <http://cyberleninka.ru/article/n/semanticheskij-geshtalt-i-yadro-yazykovogo-soznaniya-russkih>

9. Ткаченко Г. В. Англомовні хремотоніми як лінгвокогнітивні феномени картини світу : дис. к. філол.наук : 10.02.04 / Ткаченко Ганна Володимирівна. – Одеса, 2012. – 236 с.
10. Lakoff, G. Women, Fire, and Dangerous Things: What Categories Reveal about the Mind / G. Lakoff. – Chicago : University of Chicago Press. – 1987. – 57 p.